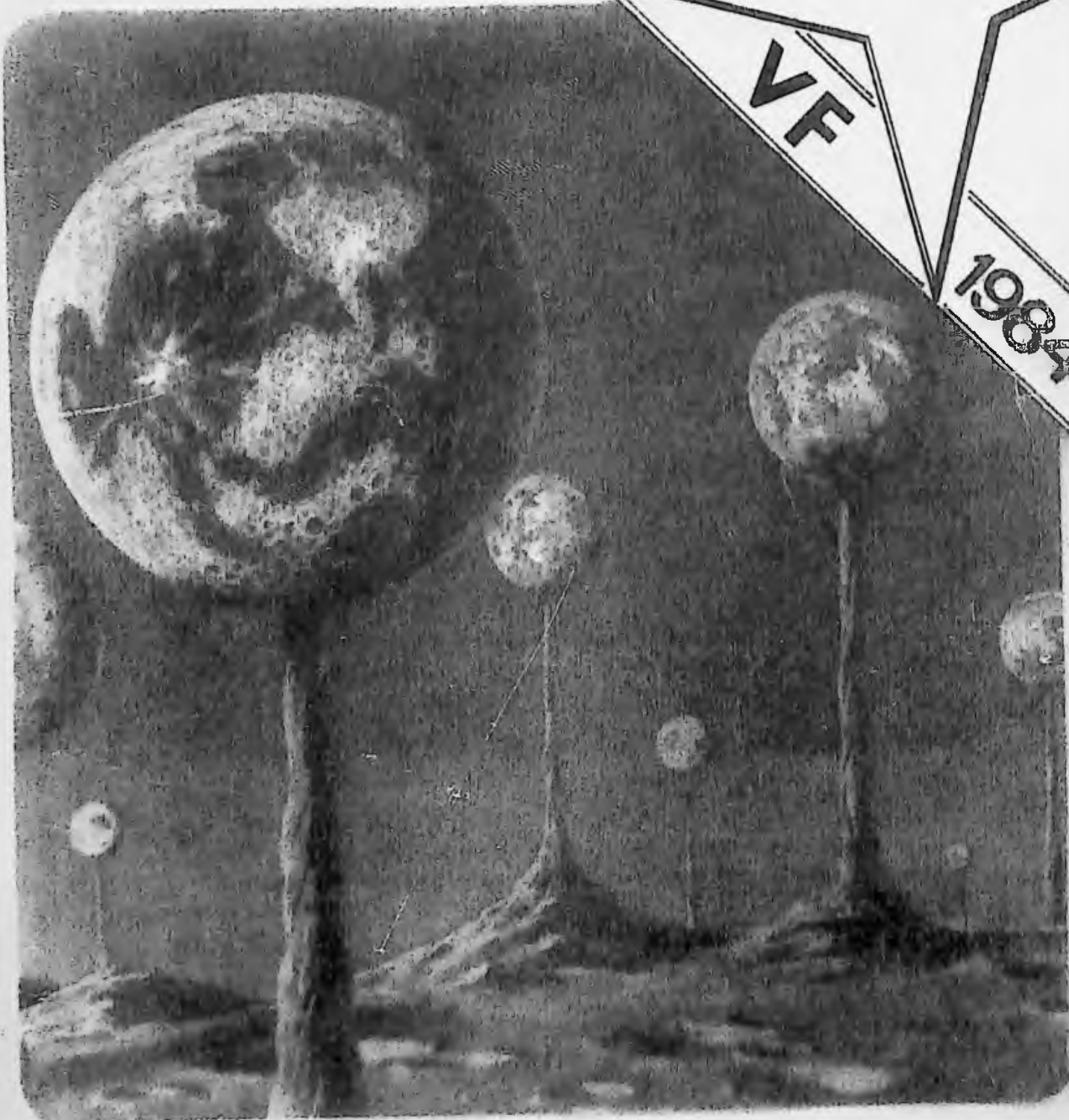

4

sfk ssm

VF

1984

IVAN A.
JEFREMOV

Stredoškolaák, absolvent lodivodského kursu, zavorník, autorechanik, traktorista, starší plovčík na Atlantiku a Kaspiku, externí absolvent geologické fakulty, kandidát a posléze doktor biologických věd, profesor paleontologie, účastník 17 paleontologických a 14 geologických výprav, z nichž 26 sám vedl, průkopník tafonomie zkoumající zákonitosti vymírání živočichů. Mnohostranný člověk s encyklopedickými znalostmi, Ivan Antonovič Jefremov (1907-1972), Rus, autor mnoha knih, článků a povídek, světově proslulý spisovatel vědeckofantastického žánru, jeden z nejvýraznějších sovětských autorů sci-fi v padesátých a šedesátých letech.

„Mé úvahy o charakteru člověka budoucnosti šly dvěma směry: musel jsem si udělat představu o jeho zevnějšku i o jeho vnitřních charakterových vlastnostech. Z prvních to bylo snazší. Vyšel jsem od lidí naší doby, představil jsem si obyvatele našeho pottěbí Severního moře, Sibirany, Skandinávce - věrně vt, od nichž dříve podmínky života vyžadují sílu, vytrvalost, smelost a rozhodnost. Zdálo se mi, že člověk budoucnosti, který se bude věnovat úporné práci ve prospěch lidstva, aniž by přitom musel do dna vyčerpávat své síly, bude ještě silnější, vyšší a hezčí ... Samozřejmě pamatoval jsem i na to, že člověk budoucnosti bude muset mít silnou vůli, odvahu a rozhodnost, a přitom mu budou cizí hrubost, nevychovanost, vychloubování ... Jeho život bude naplněn až po okraj, protože se bude neustále zabývat prací, která ho bude zajímat a která mu poskytne příležitost pro mnohotvárnou intelektuální i fyzickou činnost.“ Toto řekl o práci na svém nejznámějším díle Mlhovina v Andromadě. Načrtl v něm umělecky a logicky pravděpodobnou vidinu budoucí společnosti, dokonalé civilizace hodné člověka.

Nic než dlouhé rozborly nám o dílech autora řeknou dvě úvahy.

„Ne, není to zármutek, co dnes cítím, ale veliká a smutná hrđost. Hrđost na nás, kteří se zvedáme stále výš z vlastní planety a splýváme s vesmírem. Smutek cítím proto, že naše milá Zeme se stává malíčkou ... Je tomu nekonečně daleko, co Mayové, Indiáni Střední Ameriky, zanechali hrđý a smutný nápis.

Předal jsem jej Ergu Noorovi a on jím ozdobí Laboratorní knihovnu Lsbutě."

Afričan se chlědl, a když zpozoroval, že ho poslouchají docházející přátelé, pokračoval hlasitěji: "Praví se v něm:

Ty, který později zde ukažeš svou tvář!

Jestli tvůj rozum chape, zeptáš se:

Kdo jsme? Kdo jsme?

Zeptej se záře, ptej se lesa,

zeptej se vlny, ptej se bouře,

zeptej se lásky.

Zeptej se země,

země utrpení i země milované.

Kdo jsme? Jme - zeme!

I ja jsem zeme - každou částíčkou svého těla!" dodal Kven Mas.

(Mlhovina v Andromede)

Byl čas se loučit.

Na obou stranách průzračné stěny se proti sobě seřadily posádky obou kosmických lodí. Stáli proti sobě bledí bronzoví obyvatelé Země a šedí lidé z fluorové planety, jejíž jméno zůstalo pozemšťanům neznámé. Vyměňovali si laskava, posmutnělá gesta, úsměvy a vzájemné chápavé pohledy rozumných, pozorných očí.

Nebývalý, tišivý stesk se zmocnil posádky Telluru. Ani start z rodné Země se nezdál být tak bolestnou, nenavratnou ztrátou, přestože věděli, že se vrátí domů až po sedmi stech letech. Nebylo možné smířit se s představou, že za několik minut tyto krásní, sice podivní, ale dobří lidé navždy zmizí v propasti kosmu na své osamělé, beznadějně pouti za příbuzným myslícím životem.

Možná že teprve teď si kosmonauté v plném rozsahu uvedomili, že nejdůležitější ve všem hledání, snažení, snech i boji je člověk. Pro každou civili-

zaci, pro každou hvězdu, pro celou Galaxii a celý nekonečný vesmír je nejdůležitější člověk se svým rozumem, citem, silou a krásou svého života!

Velitel cizinců dal jakési znamení. V té chvíli se mladá žena, která předtím předváděla krásu obyvatel z fluorové planety, vrhla směrem, kde stála Afra. A široce rozevřenou náručí se přimkla k dělicí přičce ve snaze obejmout krásnou pozemskou ženu. Afra, které po tvaři kanuly slzy, se přitiskla k průzračné stěně jako pták bijící křídly o sklo své voliéry. V druhé polovině chodby pohaslo světlo a ztemnělé sklo se stalo hlubinou, která pohltila všechny nádeje pozemšťanů ještě jednou uvidět cizince, kteří se ukázali tak blízcí.

(Cor Serpentis)

Mlhovina v Andromedě /lumánnost Andromedy; 1955/

Cor Serpentis /Srdce Zmej; 1955/

Hodina Byka /Čas Byka; 1970/

Četři břitvy /Lezviže břitvy; 1964/

Sezná podivuhodných příběhů; 1956

Setkání nad Tuscatorou /Velikáje duha; 1956/

РІШЕВІА МІДА. НЕЗНАЙШІ ДІ, АСТ ІЗ ОБІЄНІУ ТОГО/МІТАНІ... .

VLADIMÍR JIRÁNEK

KNIHY VĚDECKOFANTASTICKÉHO ŽÁNRU

V ZÁVODNÍ KNIHOVNĚ ROH

Dodatek - 3.část /B, T, V/

- 2513 Stevenson: Podivuhodný příběh doktora Jekylla a pana Eyda
Již klasický příběh hororového zabarvení o zžené osobnosti.
- 6378 Strugačti: Poledne XXII.století
Rozsáhlá a strhující mozaika příběhů z budoucnosti lidstva.
- 1551 Tolstoj, A.: Žena z Marsu, Paprsky inženýra Garina
Dva romány jednoho ze zakladatelů sovětské vědeckofantastické literatury.
- 3385 Prosky: Kapitan Nemo I.
3386 Kapitan Nemo II.
3387 Kapitan Nemo III.
Románová trilogie předválečného autora knih pro mládež nás seznamuje s mocným vládcem podzemního světa.
- 5465 Vanková: Kosty přes propast času
Dej knihy spisovatelky historických příběhů se odehrává v různých dobách a na rozličných místech Země i daleké Adalé.
- 6152 Varšavskij: Homunkulus aneb zevrubná kybernetologie
Soubor krátkých povídek představuje autorovu humornou část tvorby.
- 5976 Vels: Pandorina skříňka
Druhý povídkový soubor svědčí neotřelostí a zpracováním motivů o kvalitách autora.

NA HŘEBENU VLN

A.C.Clark

Jsem optimista, třebaže vím, že libovolný objev je možné použít nejen pro blaho, ale i pro škazu. Přesto, podle mého mínění, čím vyšší rozum, tím více směřuje ke spolupráci. Co se týče různých krůzných katastrof (termojaderná, energetická, ekologická, demografická atd.) logicky nevyhnutelných při zachování současných tendencí rozvoje, vkládám naději do nových vědeckých objevů, které nasmerují lidstvo na nové cesty. Takové "průlom" vědy nelze předpovídat, ale v minulosti nám tolikrát pomohly obejít nepřekonatelné překážky, že se žádná vize budoucnosti nemůže pokládat za pravdivou bez jejich soupisu.

Celá civilizace je v jistém smyslu podobná australskému nebo havajskému surferu - sportovci na prkne, klouzajícímu po hřebenu přílivové oceánské vlny. Vlna, nesoucí nás, pouze začala svoji pouť. Vzadu zůstala pouta, která jsme přetrhali, pod námi - mohutná vlna, která se sotva začala pénit, ohýbat hřeben stále výš a výš nad moře ...

Co je vpředu?

Nemůžeme to říci; jsme ještě příliš daleko od břehu. Stačí nám, že letíme vpřed - na hřebenu vlny!

Břeh, ke kterému se neseme - to je hranice neznámé a do žádné mapy nezanesené krajiny. Jak načrtnout její obrysy a představit si její rozměry, když za hranou vlny není vidět souš, když budoucnost nepodléhá logickým předpovědím. Říká se, že je nutná intuice, genialita a znalosti. Předpokládám, že je nezbytné především kultivovat v sobě schopnost k odhodlání, k představivosti. Soudě podle všeho, lidé zvolna ztrácejí vlohy představivosti. Dokonce i když mají všechna nutná fakta, lidé bez fantazie úporně nechtějí vidět, že tato fakta nezvratně vedou k určitému zaveru. Například, když se svět dozvedel o existenci V2 a doletem okolo 300 kilometrů, poradce premiéra Churchila pro vědecké otázky nazval německou balistickou raketu pouhou propagandistickou kachnou a poradce americké vlády pro vědecké problémy v dokladu senátní komisi prohlásil, že zkonstruování mezikontinentálních balistických raket "bude ještě mnoho let nemyslitelné" a proto je nutno "zavrhout všechny výmysly o vytvoření takové rakety".

Mezitím zkušenost posledního století ukázala: vše, co je teoreticky možné, bude bezpochyby prakticky uskutečнено, jakkoli velké by byly technické problémy.

Neochrozenost a představivost - vlastnosti mládí. Svého času jsem sformuloval "Clarkův zákon", který praví: "Když vynikající, ale starý vědec prohlásí, že je nějaká myšlenka uskutečnitelná, má skoro vždy pravdu. Když však prohlásí, že je nějaká myšlenka neuskutečnitelná, naše vái pochybnost se nýlí."

Potlačování představivosti se střetává s větším odporem, než její nedostatek; pokud se to stane, tak se na nešťastného vlastníka snesou všechny potíže a neúspěchy. Tomuto osudu unikají pouze spisovatelé sci-fi, kteří velice rozumně ukládají svoje nápady pouze na papír a nepomýšlejí na jejich uvedení do života. Odlišují se také neobyčejnou intelektuální neochrozeností. Na světě toho zůstalo málo, co je v principu možné a nebylo popsáno v nějaké knize nebo časopisu. Proto musíme mít na paměti upozornění prof. J. Hoyleho: "Vesmír není více neobvyklý než si představujeme - je více neobvyklý než si dokážeme představit."

Zřejmě je pouze jediný způsob jak se připravit na objevy, které nelze předvídat - snažit se zachovat si široký rozhled a nepředpojatost. Ale docílit to je velice těžké dokonce i při veliké cílevědomosti.

Snaha stanovit hranice, mezi nimiž leží všechny možitelné varianty budoucnosti, zcela je ohraničit pouze jedním aspektem budoucnosti - to je technika nedotýkající se možných variant společenského zřízení ... Problém je v tom, že v budoucnosti bude vliv vědy a techniky na vztahy lidí a strukturu společnosti viditelně větší než nyní v době VTR.

Jsem pevně přesvědčen, že vypuštění první družice uskutečnené v SSSR roku 1957 a ještě dříve epochální idealy K.E. Ciolkovského přivítaly vstup člověka do kosmické fáze své historie, své existence. Naše děti vyrůstají hrajíc si na kosmonauty a rakety. Kosmos vstoupil do našeho života.

Cesta ke hvězdám nebyla odkryta předčasně. Civilizace nemůže existovat bez nových hranic. Potřebuje je jak materiálně, tak duševně. Materiální nezbytnost je očividná - nová území, nové zdroje, nové suroviny. Duševní potřeba je v konečném součtu neméně vážná. Nejste živí pouze chlebem, potřebujeme také dobrodružství, novinky, romantiku. Jak dokázali psychologové svými výzkumy vlivu senzorové izolace, člověk rychle zešílí, pokud ho izolujeme od vnějšího světa v tiché a temné místnosti. Co platí pro jedince, platí i pro

pro společnost: také může upadnout do šílenství při odstranění dostatečných pobutek k činnosti. Možná, že dozrávající přesídlení člověka ze Země a jeho překonání meziplanetárního prostoru poslouží jako popud k zahájení nové epochy Renesance. Když národy objevují nové hranice, rodí se Homer, Shakespeare a pokud si vezmeme méně "božská" měřítka a půjdeme blíže k současnosti - Melvill, Joseph Conrad a Mark Twain. Když se něco většího objevuje, přichází doba Tennessee Williamse a Marcela Prousta, jehož obzor byl na konci života ohraničen místností se stěsnanými pobitými korkem. Bezpochyby objevy a dobrodružství, vítězství a nutná porážky, které budou provázet cestu člověka ke hvězdám, se někdy stanou zdrojem inspirace pro novou hrdinskou literaturu a zrodí tvorbu rovnocennou báji o zlatém rovinu, dobrodružství Gullivera, Moby Dickovi.

"Vystřelování" lidí na orbitální draku, výsadky na Měsíci nebo Marsu - toto vše je pouze přípravou k širé objevu, jejíž záře se teprve rozhořívá. Budoucí éra sebou přinese vše nutné pro novou Renesanci. Avšak současná doba nezná přesně analogie v historii lidstva. Abychom objevili událost jenom trochu srovnatelnou významem se začínajícím zaměřením lidí do kosmického prostoru, musíme se, podle mého mínění, ponořit do minulosti hlouběji epochy Kolumba, hlouběji Dirreese a dokonce hlouběji pitecantropa. Mám na mysli ten okamžik, kdy se náš společný předek poprvé vydal z moře na souš.

Vždyť právě tam, v oceánu, se zrodil život, tam dodnes žije většina živých bytostí naší planety, nespočetné opakuje nekonečný a nesmyslný kruh zrození a ekonu. Pouze ty bytosti, které se osmělily vystoupit na cizí, pro ně vražednou, souš, se projevíly jako schopné rozvinout rozum. Nyní tento rozum stojí před nevyhnutelností nové, ještě hrozivější výzvy. Může se ukázat, že naše překrásná Země je pouze místem krátkého odpočinku na cestě mezi světovým oceánem, kde jsme se zrodili, a hvězdným oceánem, kam jsme nyní zaměřili svoje odchodání.

Vzrušující výzva je pro lidstvo životně nutná i z té příčiny, že právě podobně není tak daleko doba, kdy dvojitý problém výroby a rozdělování bude vyřešen zcela vyčerpávajícím způsobem, kdy každý bude moci mít vše, co bude chtít - lidský život zcela znení "replikátor".

"Replikátor", jehož objevení očekáváme koncem XXI.století, bude schopen syntetizovat z jednoduchých prvků podle toho nebo jiného programu libovolnou fyzikálně možnou věc. Příchod "replikátoru" bude znamenat, že nastal konec závodů a továren, skončí se doprava surovin, odpadá nutnost zemědělství. Odumře celá struktura průmyslu a obchodu ve své současné podobě. Každá rodina

bude na místě vyrábět vše co potřebuje, tak jak se to, v podstatě, dělo v průběhu velké části historie lidstva. Současná doba masové výroby se bude považovat za krátkou epizodu mezi dvěma dlouhými epochami přírodního hospodářství a jedinými cennými předměty směny budou matrice nebo zápisy, které je nutno vložit do "replikátoru" pro řízení jeho stvožitelské práce.

Naše současná kultura by se po vytvoření takového stroje rychle zřítíla k hédonismu /hédonismus = starořecký etický směr, usilující o dosažení vrcholné blaženosti jako základní pohnutky i cíle života (pozn.red.)/, za kterým by ihned následovala nuda absolutního přesycení. Někteří cynikové mohou pochybovat, je-li lidstvo schopno vůbec se někdy přizpůsobit neohraničenému blahobytu, osvobození od prokletí seslaného na Adama - "v potu tváře dobývat chléb svůj vezdejší" - prokletí, které možná bylo skrytým blahem.

Avšak v každé epoše vládla takovou svobodou skupina vyvolaných a vůbec jí nebyly všechny rozvráceny. Podle mého, skutečně civilizovaným se může nazývat pouze ten, kdo může s láskou pracovat celý svůj život, aniž musí dotvat chléb vezdejší.

Z toho plyne, že hlavním úkolem budoucnosti je vychování lidstva. Nakonec, to je známo dávno.

Samozřejmě, že skutečné měřítko lidských hodnot se objeví pouze při zajištění materiálního blaha. Výsledky umění vytvářené v neohraničeném množství, od originálu neodlišitelných, kopií se budou šetrně chránit protože jsou krásné a ne protože jsou vzácné. Nic - žádné "věci" - se nebudou cenit tak vysoko jako šikovnost, umň ruce a ovládání intelektuálních profesí. Věda nám dá všezahrnující a absolutní moc nad hmotným vesmírem, protože jeho dary už nebudou více pokoušet, neboť se stanou lehce dostupné. A tehdy naši potomci, nezatížení žízni ziskuchtivce, vzpomenu na to, na co zapomněli mnozí z nás: jediné co je vážné v životě - to jsou takové nehmotatelné věci jako je krása a moudrost, smích a láska.

Přirozeně, vyšší stupeň replikace - reprodukování tělesné schránky, to je dosažení fyzické nesmrtnosti. To je také úkol blízkého se století.

Smrt (ne stárí!) se jeví nutností pro pokrok jak sociální, tak i biologický. Svět nesmrtelných, pokud nezahyne od přelidnění, zcela určitě brzy zastaví svůj vývoj. Ve všech sférách lidské činnosti lze nalézt příklady brzdného vlivu lidí, kteří pro své stárí přestali být užiteční. A proto je zřejmé nakonec smrt, podobná snu, nevyhnutelná pro evoluci.

Tělo - nositel mozku a mozek - místo rozumu. V minulosti byla tato tri-

ída nedělitelná, ale tak tomu nebude vždy.

Lze si představit dobu, kdy na lidi ještě přebývající v organických schránkách budou s lítostí hledet ti, kdo přešli do nesrovnatelně bohatší podoby existence a získali schopnost všeliku přenést svoje vědomí nebo oblast vnímání do libovolného bodu souše, moře nebo nebe, kde jsou odpovídající vjemové orgány. Dospívajíc rozloučíme se s dětstvím; pak k nám přijde druhá, udivující, dospělost, poté kdy se navždy rozloučíme s tělem.

Pro budoucnost nejsou naše smyslové orgány dostatečně vhodné. Jsou sestaveny z takových nedokonalých konstrukčních materiálů jako je svalová tkáň, krev a kosti. Například oko, ta obyčejná kamera, je sestaveno výhradně z vozy a rosolu, bez jediného kousku skla, kovu nebo plastiku. Když by mely naše oči optické vlastnosti jenom nejlevnější miniaturní kamery, svět okolo nás by se stal nesrovnatelně bohatším a krásnějším. Pro plnohodnotný život v kosmu je potřeba také smyslové orgány, které nyní nemáme a které u nás pravděpodobně nemohou nikdy vzniknout v organickém světě. Například nikdy nemůžeme přijímat radiové nebo radioaktivní záření. Mezitím se orgány podobného vnímání stanou neodkladně nutné.

Bytosti z masa a krve, nám podobné, mohou zkoumat a ovládnout pouze malou část kosmického prostoru. Jenom stvoření, například, z kovu a plastiku ho mohou skutečně dobýt. Opravdu je možné, že pouze v kosmickém prostoru, tam, kde jsou podmínky mnohem surovější a složitější než kdy byly na Zemi, může rozum dosáhnout, jak to předpokládal i K.E.Ciolkovskij, svého největšího rozkvětu. Zrovna tak jako jiné vlastnosti rozvíjí se rozum v práci, ve střetnutích. V budoucích dobách se skutečný génius zrodí pouze v kosmickém prostoru.

Avšak mohlo by se zdát, že prostor a čas staví nepřekonatelnou překážku pro skutečné rychlé ovládnutí celého kosmu, překáží v možnostech vychutnat jej v libovolném bodě a v libovolném čase. Samozřejmě, lidem bude vždy pouze bloudit po Zemi rychlostí 3-4 km/hod. opájející se krásou a tajemstvím světa. Ale v době nezasevěné této činnosti budou spechat a nespokojí se do té doby, dokud nedosáhnou rychlosti světla.

Skutečné řešení rychlého přemísťování v kosmu se může ukázat velice jednoduchým pokud si vzpomene na neeuklidovské vlastnosti prostoru objevené N.I.Lobačevským. Možná, že v prostoru jsou "díry", kterými se můžeme "přímo" přemísťovat přes celý vesmír. Možná, že dříve se naučíme měnit ve svůj prospěch jeho strukturu, řekneme, spleť jej do uzlu podobného preclíku s vlast-

nostmi ještě více udivujícími, než má Möbiova páska.

Ještě fantastičtější je myšlenka rekonstrukce minulosti pomocí vědeckotechnických prostředků budoucnosti. Podrobně ji rozpracoval ruský myslitel N.F.Fedorov, učitel K.E.Ciolkovského. Podstata je v tomto: jednou lidé získají schopnost pozorovat minulost tak detailně, že budou moci registrovat pohyb každého atomu, který kdykoliv existoval a na základě takovéto informace budou moci libovolně rekonstruovat osoby, živočichy, různé situace a krajiny minulosti. Jinými slovy, třebaže jste zemřeli v XX.století, vaše "já" se s celým objemem životních zkušeností může náhle octnout v daleké budoucnosti a zažít nový život.

Avšak změnit minulost, setřít písmena již napsaná - to je předmětem fantastických snů, ale ne vědy.

Rád bych prohlásil, že předvídaní budoucnosti - vědomě méně ctižádostivý nápad, než je bezprostřední návštěva v budoucnosti - je také nemožné, ale určitý počet svědectví o opaku má to nedovoluje učinit. Všichni toho tak zálo víme o čase a tak nicotný je pokrok v jeho chápání a řízení, že nemáme právo vyloučit možnost ohraničeného proniknutí do budoucnosti.

Naučíc se rychle pronikat prostorem a časem, kým bude především člověk - spotřebitelem požitků nebo činnorodým tvůrcem kosmického pořádku?

Jednou pomocí telemetrických zařízení poznáme cestu orla v nebi, velryby v oceánu a tygra v džunglích. Tak opět nalezneme naše příbuzenství s živým světem, jehož ztráta je jednou z nejžalostnějších pro současného člověka. Před více než čtyřiceti lety I.Forster v povídce "Stroj se zastavuje" popsal naše daleké potomky, kteří žili v jednotných celách a skoro je neopouštěli, protože mohli v libovolný okamžik navázat televizní kontakt s každým člověkem, ať se nalézal kdekoli. Poučení povídky: dálkové spojení a dálkové cesty - faktory protichůdné. Možná, že ztratíme chuť k cestování a risku, když se naučíme přežívat v komfortním a bezpečném místě, slučovat se na čas s libovolnými bytostmi a dostatečně složitými stroji a tím se stávat zvířaty, jinými lidmi, kosmickými loděmi, ponorkami atd. To by nám dalo mnohem více než čistě intelektuální uspokojení. Ostrost pocitů, které lze zakoušet nyní při řízení závodního auta nebo letadla, je možná pouze бледným odleskem toho vzrušení, které poznají naši pravnucci, když bude vědomí člověka volně přelétat podle jeho vůle od bytosti k bytosti a od stroje ke stroji, lehce s nimi překonávající prostory moří, nebe, kosmu a hlubin. Ale jestliže dosáhneme takové nadvlády nad silami přírody a ztratíme všechn

nájem k jejímu využívaní, to bude pořádný žert historie. Požitek ovšem není následován ignorováním a v konečném součtu stojí zato vynakládat síly pouze na rozšíření našich znalostí a hledání krásy. Poznání, to je vyšší stupeň požitku.

Kosmická expanze lidstva zcela jistě trojí nový a kvalitativně vyšší smysl lidské důstojnosti a odpovědnosti. Růst tohoto smyslu bude samozřejmě probíhat souběžně s integrací individuálních lidských vědomí v jakýsi nepředstavitelný stupeň kosmického vědomí, jak to také předpovídal K.E.Ciolkovskij. V naší pozorované vesmíru napočítáme řádově víc než 10^{22} hvězd. Je jasné, že kontrola tak složitého objektu není v silách individuálního lidského rozumu. Počet hvězd pouze v Mléčné dráze desetkrát převyšuje počet buněk našeho mozku.

Ale integrace rozumů přes "spolupřežívání" a "spolумыšlení" je schopna vést k objevení rozumných výtvarů skoro tak gigantických jako planety, slunce a galaxie. I když skoro všichni biologové budou ztracovat možnost evolučního přizpůsobení života podmínkám kosmického prostoru, zdá se mi, že by bylo nerozumné nedoceňovat močností přírody a přiblížením k současné úrovni naší nevědomosti. Možná, že pravdu má nejenom K.E.Ciolkovskij, připouštějící vznik rozumných "éterických bytostí" nesvázaných pevně s jakoukoli hmotnou schránkou. V představě se rynejší lidský rozum může ukázat tou základní buňkou, ze kterých se složí rozumné bytosti nejenom galaktického, ale i kosmického rozměru.

Jedno je jasné: rozumné bytosti budoucnosti, naši potomci, mohou vše vyzkoušet a vše poznat. Ale nebudou podobni bohům, neboť nikdo z bohů, které si můžeme představit, nevládl takovou mocí, jakou budou vládnout tito aktivní vládci kosmu.

CYKLUS STRUGACKÝCH O SVĚTĚ BUDUCNOSTI

Erik Simon

Schéma ukazuje spojení mezi syžety děl (románů, novel, povídek) "Cyklu o světě budoucnosti". Tento název pochopitelně neznamená, že cyklus je nutno chápat jako prognózu, předpověď, ale linie děje probíhá v jednotné podobě světa budoucnosti a hrdinové i realie fantastického světa přechází z jednoho díla do druhého.

Ve zvislém směru jsou díla uspořádána podle doby děje; hlavní syžetová spojení mezi nimi jsou zobrazena plnými a čárkovanými čarami s šipkou:

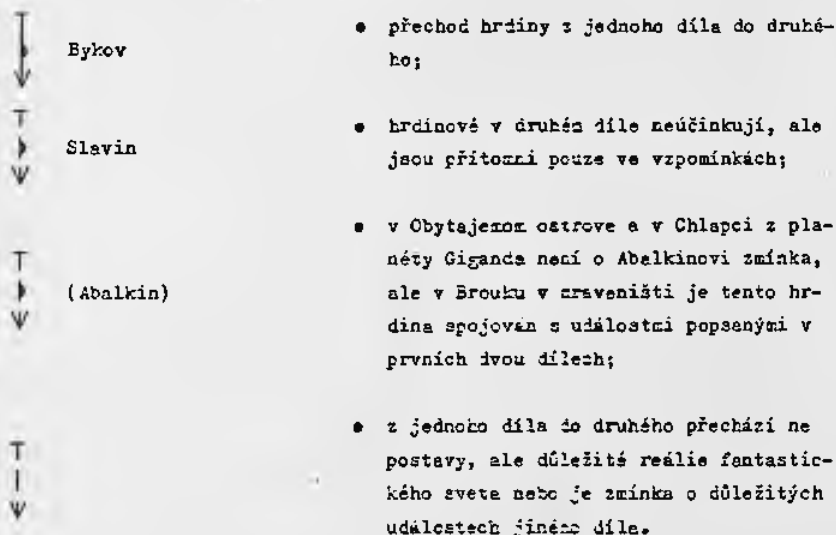

Schéma spojuje jen syžetová spojení uvnitř cyklu, a ne ideově umělecká spojení, existující jak uvnitř cyklu, tak i mezi cyklem a jinými díly Strugackých.

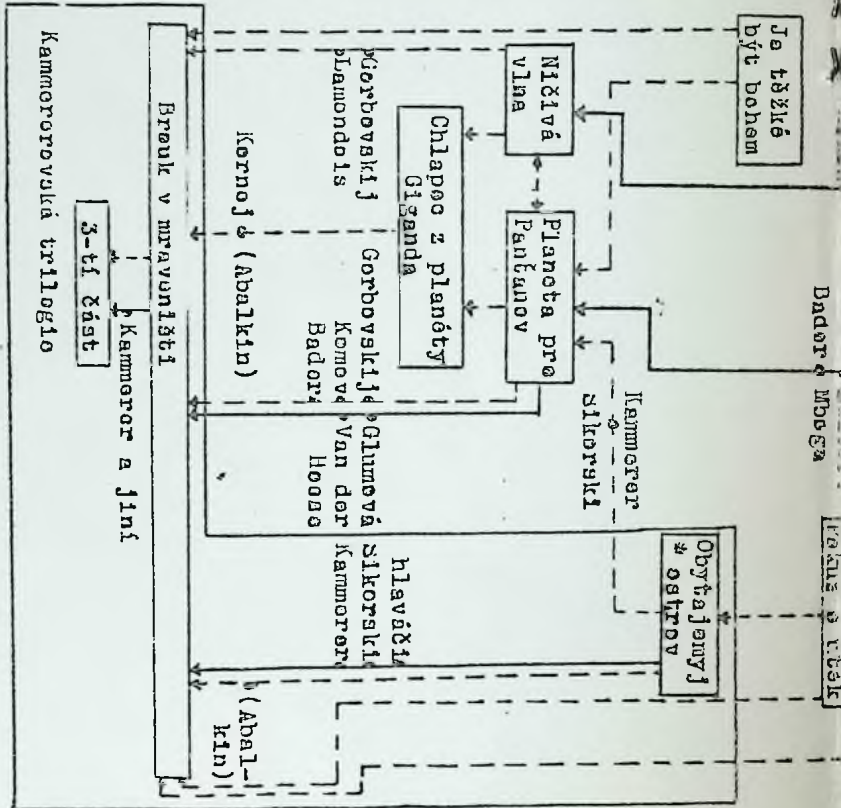
Schéma bylo poprvé publikováno roku 1963 v německém vydání Brouka v mraveništi a bylo sestaveno překladatelem tohoto vydání. Název a obsah třetí části Kammererovské trilogie nebyl v té době ještě znám.

Druhá časová úroveň /XXII.století/

nul-transport

nul-transport
věcí a zpráv

D-keráby (pa

Právě takto nastává
Tudížne byli bohem

Dalšího je Raduga
Malýš

Parén iz preispod-
nej

Žuk v mraveništi

V prvním vydání Noe na Marsu byla vazba Noe →

Planeta nachových mraven přes Sprolna, ale v novém
vydání v Polední XXII.století je přejmenován na Slavná.

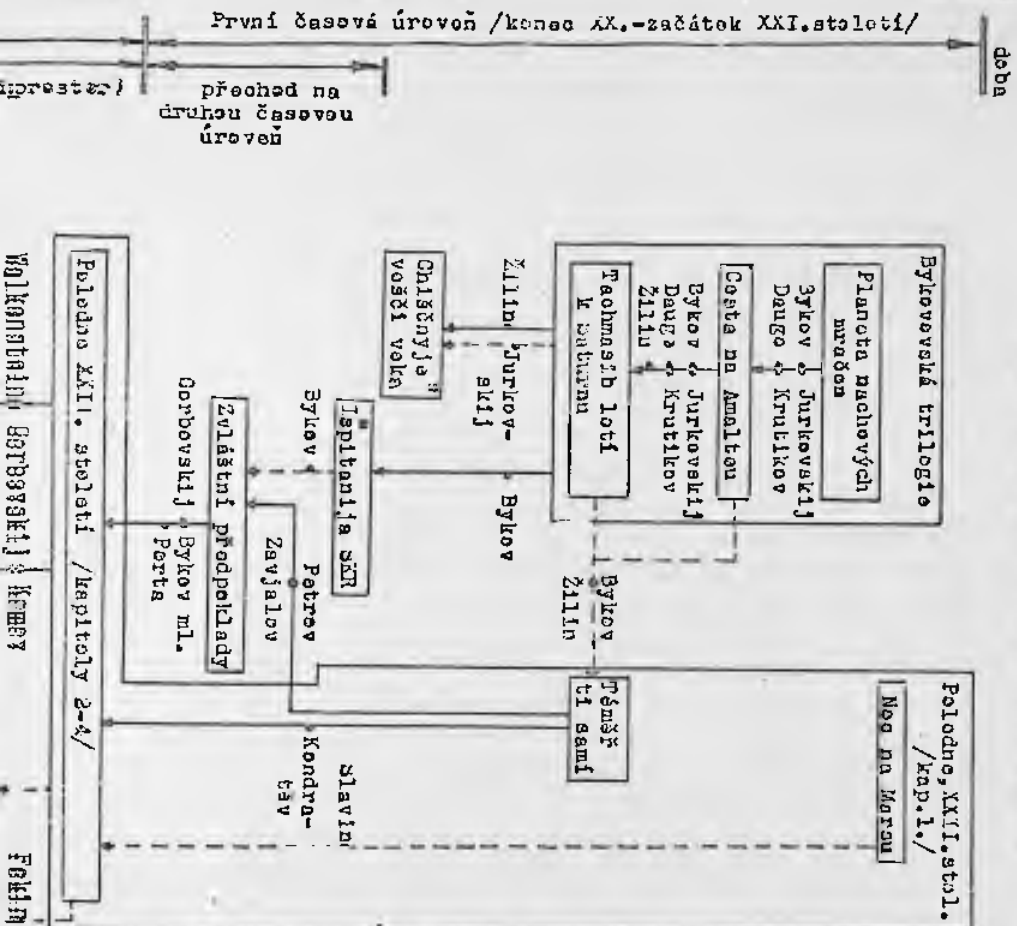
Ve schéma je doplněna vazba: Tímto ti sami →
Zvláštní předpoklady a Badar na opoji Poledne...

Planeta pro Pančanov - "Brouk"...

J.Č.

Cyklos strukturácií o světě budoucnosti

názvy originálů

Mož na Marsu
Strana budoucích
tuč

Puť na Amaltou

Starý
Pechť tajně žo

Časťno před-
položeníja

Polečno, XXII.vek

třída, STADION, třída, třída, třída, třída, třída, STADION, alej,
stromy, stromy, alej, stromy, stromy, stromy, STADION, stromy, dům,
dům, dům, dům, BANKA, dům, BANKA, dům, dům, BANKA, dům, dům, dům,
BANKA, dům, dům, NOŽELASOVÝ VYSÍLAČ, dům, TELEVIZNÍ VYSÍLAČ, dům,
GARÁŽE, dům, ŠKOLA, UNIVERSITA, MATEŘSKÁ ŠKOLA, park, park, koupa-
lišťe, koupaliště, park, ZOOLOGICKÁ ZÁHRADA, prostranství, prostran-
ství, dům, dům, dům, HADNICE, náměstí, dům, dům, NEMOCNICE, dům, dům,
KLINIKA, park, BAZÉN, park, les, les, les, les, okrajová čtvrť, vila,
vila, vila, vila, vila, vila, pole, pole, LETIŠTĚ, pole, pole, KOSÍEL,
dům, dům, dům, dům, dům, pole, HRBITOV, louka, pole, pole, louka, les.

Uplynulo 500 let

Lidé se vydali do vesmíru a zanechali město černé od kouře, otrá-
vené spalínami, zničené otřesy, ohlušené, oslepené, opuštěné, město -
přízrak.

..... PROSTRANSTVÍ
..... PROSTRANSTVÍ
..... PROSTRANSTVÍ
.....
.....
alej, alej, alej
.....
.....
.....
.....
.....
..... park
.....
.....
.....
..... les
.....
..... pole, pole, pole
..... MĚST louka.

NÁMET PRO SCIENCE FICTION

Daniel Havier

Kdo ví, co by dělal
ten poslední,
jestli rozumíte, o čem mluvím.
Ten opravdu poslední,
definitivně poslední
a kyselíkem na pár hodin.
Možná by pochovával své příbuzné,
díval se na století,
křičel proti hvězdám,
psal poselství,
smál se,
plival na zrcadlo,
režil se,
chodil po prázdných ulicích,
zakl se,
vykrádal obchody,
učil se cizí jazyk,
modlil se,
rozbíjel nábytek,
spáchal sebevraždu,
nebo by jednoduše odešel,
zhasnul by v domě
a šel pryč.

SHAWNA LTD.

Frederick Longbeard

SHAWNA /Superaliminal Hegelian Absolutized World Neotranspatial Amplifier/ - zařízení posilující tu část mozku, která vytváří a má skutečnost. Kořeny této teorie nacházíme už u raných idealistických filozofů, v praxi byla poprvé k transportu na vzdálenost multiparseků použita v roce 2134 fyzikem-filozofem Leonidem Veggnitzem /viz dále SHAWNA Ltd., Civilní Kosmické Letecké Linky/.

Encyclopaedia Galactica

Enoch Rawle litoval, že přijal nabídku Leonida Veggnitze už ve chvíli, kdy velký koráb s kratkými křídly vyjel na počátek startovní dráhy. Šéf SHAWNA Ltd. si Rawlse koupil pochlebováním, protože chtel přepřacovat teorii a praxi letů SHAWNA z aristotelské na nearistotelskou logiku. Pilot-filozof, kterému byl Rawls představen krátce po příchodu do lože, se zeal být důveryhodný, ale Enoch ještě nikdy neletěl v kosmu. Když uslyšel šum motorů, otočil se vpravo. Kapitán Samford, ředitel firemní Školy Filozofické Pilotáže, se obrátil k němu.

"Něco vás trápí, doktore?"

"Kapitáne, proč má ta loď motory? Myslel jsem si, že stačí pomyslet na cestu na Betelvanu."

Samford pokynul hlavou směrem k sedadlům čtyř pilotů před ním.

"Nejprve se musí vznést do vzduchu. V opačném případě bychom ušlechli zemalou díru do startovací dráhy a pravděpodobne bychom nikdy nedoletěli na Betelvanu - měli bychom příliš velkou zátěž."

"Jisté."

"Lety SHAWNA mají prozatím určité meze, ale jestli jsem správně pochopil doktora Veggnitze, díky vám máme dosáhnout lepších výsledků. Jde nám zejména

o zvětšení nákladu při snížení počtu filozofů v posádce."

Rawls souhlasně pokýval hlavou a začal sledovat práci pilotů. První pilot Wheeler natáhl ruku k přístrojové desce a zapojil mikrofon.

"SHAWNA jedna jedna nula veži. Povolte start, příjem."

Po několika vteřinách, kdy se zaposlouchal do hlasu plynoucího ze sluchátek, se Wheeler opět ozval.

"Vež, rozumím. SHAWNA jedna jedna nula povolen okamžitý start."

Wheeler otočil hlavu k Druhému filozofovi Haasekovi.

"OK Haasi, jedeme."

Druhý filozof pohнул několika páčkami před sebou, celá loď se začala chvět a pozvolna se pohoula vpřed. Monotonnost startu přerušily teprve hlasy Druhého a Třetího filozofa, diktující rychlost a vzdálenost od konce startovacího pásu. Konečně Rawls zaslechl "šel" a krátce na to pocítil, jak se mu zvedá žaludek. Wheeler ostře zvedal před lodí vzhůru. První filozof kývnul na Druhého.

"Podvozky zataženy."

"Klapky?"

"Zataženy."

"Kurs dva jedna nula."

"Dva jedna nula."

Rawls klidně sledoval práci pilotů přepínajících nepočítatelná tlačítka, puntíky a páčky. Nakonec Wheeler ještě jednou sáhl pro mikrofon:

"Mluví k vám První filozof, kapitán Wheeler. Vítám vás na palubě SHAWNA jedna jedna nula na trase do Hajji Field na Betelvanu. Výšku skoku dosáhnete zhruba za osm minut, do Hajji Field přiletíte za 2:72 hvězdného času, t.j. v 6:91 času lokálního. Přejeme vám příjemný let a prosíme o pozorné vyslechnutí výkladu stevardek na téma procedury a vybavení poplachového zařízení. Děkuji."

Rawls pocítil, že ho někdo poplácává po razezi. Obrátil se na Sanforda.

"Co se děje?"

"Jelikož v průběhu letu nikdo z nás nemůže mluvit, chtěl bych vám teď vysvětlit podrobnosti letu."

"Jistě."

Sanford ukázal na sedadla pilotů:

"Tato křesla se obracejí, v průběhu skoku se obrátí zády k oknu. Chceme zabránit, aby se piloti dívali ven. Vidíte ty přílby nad místy?"

"Aho. To jsou konce zesilovače?" zeptal se Rawls sledující čtyři zlaté přílby, propojené červenými spoji se stropem.

"Nasadí si je na hlavu hned po otočení sedadel. Jistě chápete, že jejich myšlenky nemohou být jinde než na cestě na Betelvanu."

"Chápu, ale copak se nebojíte normálních, lidských pochybností? Víím, že létáte již mnoho let, ale přece jen - i já mám o tomto způsobu letu občas pochybnosti."

"Tito filozofové jsou smetánka superelity. Jsou kontrolováni a kontrolováni, dokud poslední z pochybujících není vyškrtnut. Myslím, že víte, proč si nemůžeme dovolit ten luxus zaměstnávat pochybovačné skeptiky."

Rawls kývnul, když vtom přišla stovárka s tácem kávy.

"Dáte si kávu, chlapci?" zeptala se a když všichni piloti byli obslouženi, obrátila se k Rawlsovi.

"A vy, doktore?"

Oba dva si vzali šálek a pomalu v mlčení popíjeli. Byli sotva v polovině, když První filozof Wheeler odložil svůj šálek a zapnul autopilota. Poté všichni piloti otočili svá křesla a usmívající se na kasty, začali si nasazovat výtečně padnoucí helmy zesilovače.

Sanford se naklonil k Rawlsovi a šeptnul:

"Doktore, chtěl jsem ještě připomenout, že až do konce skoku nesmíme mluvit."

Rawls přitakal kývnutím a začal sledovat čínanost posádky.

Wheeler zkontroloval, zda všichni mají nasazeny helmy a pak prohodil k Hansenovi:

"V pořádku, Dicky, zapni zesilovač."

"Zapnuto. 100% síly. Všechno OK."

"Rychlost čtyři dvacet, výška dvanáct, kurs dva jedna nula, všechno OK." odrecitoval Třetí filozof Pancho Valdez.

"Cesta volná," potvrdil Tony, Čtvrtý filozof.

"Zapojte metlu," doporučil Wheeler a hned Rawlsovi objasnil, o co se jedná.

"Metla je vlastně druh pole, které čistí loď od veškeré organické hmoty. Je lepší metat na Betelvanu naše mikroby."

"Čistá jako krystal, kapitáne," ohlásil Tony.

Wheeler kývnul.

"Jste připraveni na připomínku?" zeptal se a hned po odpovědi začal za-

pojoyvat knoflíky na opěradle svého sedadla.

"Za první: existence předmětů je závislá na vědomí. Předměty nemají význam, navíme-li o nich. Ovšem vědomí o nich ví. Předměty nemohou existovat mimo něj."

Rawls sledoval piloty, kteří se soustředili nad tímto tvrzením.

"Jste připraveni ke druhému?" zeptal se Wheeler, očkašlávaje, aby si uvolnil krk. "Za druhé: jména a tvrzení se navzájem logicky určují. Absolutní realita je systémem hodnot. Pravda je definována v kategorických souvislostech mezi těmito hodnotami v procesu tvorby existující jednoty ..."

Rawls si povšiml, že nebe dostalo zvláštní purpurově modrý nádech. Wheeler vysáel z kapsy kapesník a utřel si čelo. Potom se podíval na zbytek pilotů a hluboce vydechl.

"Připraveni ke třetímu?" zeptal se. "Tak tedy za třetí: název i předmět jsou na sobě vzájemně závislé. Název nemůže existovat bez předmětu a naopak. Úplná skutečnost je jednotou jmen a předmětů."

Venku začalo nebe zemit barvu od červené přes purpurovou na černou a zpět k červené. Zlatá oblaka zářila, jako by byla z kovu. Wheeler si opět utřel čelo kapesníkem než navrhl Druhému filozofovi:

"V pořádku, Dicky, pusť rozpouštěcí pásek."

Po těch slovech všichni piloti ztuhli. Venku se zlaté mraky zavlhly a vzhly se do purpuru nebe, které se také zavlhlo a zciželo; nezůstalo po něm vůbec nic - ani černočerná tma. Rawls pocítil štouchnutí a povšiml si Sanforda, jak mu podává celý lístek.

Rozpouštějící kazety obsahují filozofický důkaz mizení té skutečnosti, ze které odlétáme. Pásky tvořící vytvoří naši skutečnost v existenci lodí, která se bude nacházet v atmosféře planety Betelvana.

První se vzpomátoval Wheeler. "Chce někdo přestávku?" zeptal se. "Pancho, jak se cítíš?"

Valdez záporně potřásl hlavou a hluboce se nadechl.

"Skocíme napřed skok, kapitáne, jsem OK."

"Určitě? Mohu požádat stevardku o kávu."

"Není třeba. Jsem OK." zopakoval Valdez.

"Jak chceš. Ostataí taky OK? Tak pusíme pásek Betelваны."

Hansen se dotknul páček na opěradle a hlásil:

"Batalvany zapnuta."

Piloti opět ztuhli. Nicota sebe uvolnila místo blaskytu s hustými mraky a divnými létajícími hady.

Piloti si oddechli a uvolnili se ve svých sedadlech. Wheeler se jako první pohodlně usadil.

"Tak a jsme na místě, doktore Hawlsi. Další podeřený skok," řekl s úlevou. "Jaké jsou parametry, Pancha?"

Valdez se chvíli nepřítomně díval na ciferníky.

"Rychlost čtyři dvacet, výška dvanáct, kurs dva jedna nula. Hajji Field za ... čtrnáct minut."

Wheeler kývnul na čtvrtého filozofa:

"Tony, převezmi to za Pancha, hned jak skončíš svoje. Zdá se unavený."

"Díky, kapitáne." Valdez se věčně podíval na Wheeler a okázitě zavřel oči.

"Musíme ještě chvíli mít helmy, ale můžeme už mluvit," řekl Wheeler Hawlovi.

"Díky, kapitáne. Opravdu, to všechno, je to velmi působivé."

"Vidíte," skočil jím do řeči Sanford, "realita této planety se trochu změnila od doby nahrání pásku. Piloti musí udržovat spojení se zesilovačem, aby naprogramovali aktuální pásek a aby nás realita vzala za zřetel. Je to taková malá pojistka."

"Tak jsem se zamyslel nad letem, že jsem úplně zapomněl na aplikaci ne-aristoteléské logiky. Myslím, že bych měl brát v potaz i ty pásky."

"To je jenom pokus, profesore. Myslím, že opravdovou práci začnete až v našem výzkumném středisku na Zemi. A co vaše první dojmy?"

"Víte, pane Sanforde, prvním krokem k přenesení jakéhokoli systému z aristoteléské do ne-aristoteléské logiky je vyjádření problému shodnosti. Základy vašeho letu jsou pevně zakořeněny v aristoteléském pojetí. Duch je hmotou, hmota je duchem. A je A. Na rozdíl od toho, jedním ze základních axiomů ne-aristoteléské logiky je tvrzení, že A prakticky nikdy není A."

Wheeler se zasmál, když to uslyšel a obrátil se k Hawlovi.

"Halo, doktore. Copak může být něco jasnějšího než tvrzení, že A je A." Hawlo vyjmul z kapsy pero, napsal tvrzení a podal ho Wheelerovi.

"Souhlasíte s tím, kapitáne?"

"Samozřejmě."

"Slovo j e plní v tomto tvrzení stejnou funkci jako symbol rovnosti v

matematice. To tedy znamená, že oba znaky, tvrzení, či jak to nazveme, jsou po obou stranách slova je identické, čili jsou z každého pohledu stejné. Ovšem při charakteru svého písma jsem si jist, že každé písmeno je napsáno trochu jinak. Dokonce i množství inkoustu použité k napsání každého z nich musí být jiné. Mohu poukázat na množství dalších rozdílů."

Wheeler se na listek podíval důkladněji.

"Ale ten papír ... ten jen popisuje - symbolizuje koncepci. Tvrzení, že A je A je tautologie."

"Jistě, ale sluvný jazyk, čili jinak řečeno symboly, jsou pouze mapou skutečnosti. Jazyk není realita. Mapa není terén, který popisuje. Zkuste najít alespoň jeden příklad identity v reálném světě. Můžete říci - jablko je jablko, ale je pravdou, že jablko číslo jedna je z každého pohledu rovno jablku číslo dvě?"

Wheeler si prohlížel papír a neověřivě kroutil hlavou. Sanford si najeďnou povšiml, že mu jedna ruka černá a druhá se mění v houbu.

"Wheelere, okamžitě o tom přestaň uvažovat, rozpouštíme se!"

Wheeler se rozhlédl kolem sebe a zpozoroval, že obrysy kabiny se začínají rozmazávat.

"Hansene, pusť dvojité pásek Betelваны!"

"Nemohu, kapitáne! Kdybych umřel, nemohu! Asi jsme dostali Hegelovské přetížení."

Wheeler sám přiskočil ke stanovišti Hansena.

"Co se děje?" zeptal se dezorientovaný Hawls.

"Hegelovské přetížení. Zatím jsem ho znal jenom z teorie. Realita skrz nás proklouzává. Běžně stačí pustit ještě jednou pásek, ale teď ..."

"Nerozumím, co je to?"

"Ontologický důkaz pro existenci nejvyšší bytosti."

Sanford najeďnou zmlkl a s rozšířenýma očima se kamsi díval.

"Wheelere, to je Valdez, modlí se! Sundej mu tu přilbu!"

Čtvrtý filozof první přiskočil k Valdezovi a strhl mu přilbu. Valdez se-pjal ruce k modlitbě.

"Ó, Bože. Rozpouštíme se. Otče na nebesích, prosím, přijmi nás k sobě. Svě nejjačovnější děti do tvého ..."

"Drž hubu!" zařval Wheeler.

"Co se stalo?" zeptal se stále zmatený Valdez.

Hawls vstal a šel k oknu. Kam jen dohlédl, všude byl jen koberec mohut-

ných braků. V dálce se reflexně blýskaly jehlice. Jakási bytost ve splývavé tunice proletěla hrajíc na barfě kolem nich. Rawls se opět podíval na Valdeze, kterým cloumal Wheeler brumázý vzteky.

"Ty idiote. Jak jsi mohl projít všemi testy?!"

"Kapitáne, nemyslel jsem na azboženství od doby, co jsem byl malým chlapcem. Proste, lekl jsem se ..."

"Valdezi, věříš v peklo?" ozval se od okna Sanford.

"Novín, kapitáne." Valdez překvapeně zazrkal. "Nevěděl jsem, že věříš v Nebe. Proč se ptáte?"

"Tam venku," řekl Sanford, který se odvracel od okna, "stojí muž s dlouhou bradkou a velkou knihou, do které cosi zapisuje a pečlivě kontroluje."

Rawls se udržel a nezaklel, podíval se ven oknem. Na blízském obláčku se bavila skupina andílků.

"Hergot!" pomyslel si. "To je zajímavé, kam posílají ašzantiky? Doufám, že si v tom zmatku neztratí zavazadla."

Přeložil Jaroslav Olša.

Fantastyka 4/1983; Warszawa.

Obsah čísla 1

Ivan Antonovič Jefremov	strana 2
Knihy vědeckofantastického žánru v závodní knihovně ROH	5
H.C.Clarke: Na hřebenu vlny	6
E.Simoni: Cyklus Strugackých o světě budoucnosti	13
C.Chruszczewski: Mosto	16
D.Hevleri: Namot pro science fiction	20
F.Longbeard: SHAWNA Ltd.	21

Vydává Kroužek přátel vědeckofantastického žánru a zřad při ČZO SSM.

Vyšlo jako příloha informačního občasníku ČZO SSM k.p. TOS Hostivař.

Nestavali M.Hejdlý, M.Martínková. Uzávěrka čísla 3.7.1984.

Neprodejně. Určeno pro vnitřní potřebu.